

Szerzői jogi „user-szabadságok” a globális tartalmegosztó platformokon

LÁBODY PÉTER*

1. Bevezetés

Az Országgyűlés 2021. április 27-én fogadta el a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény és a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről szóló 2016. évi XCIII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2021. évi XXXVII. törvényt. A jogszabály a hazai jogalkalmazói tapasztalatokból kiindulva jelentős lépéseket tett a magyar szerzői jogi törvény modernizációja irányában. Ennél azonban sokkal fontosabb, hogy az európai uniós szerzői jogi reform két legfrissebb – és legnagyobb hatással bíró – elemének magyarországi implementációjára is e jogszabály révén került sor. A NetCab (vagy SatCabII) irányelv¹ célja az analóg televíziózást kiegészítő online közvetítések szerzői jogi kérdéseinek rendezése,² míg a 2019/790 irányelv (a továbbiakban: CDSM irányelv)³ átfogó jelleggel törekszik az Unió szerzői jogi szabályait (az összeset!) a digitális korhoz igazítani.

Az utóbbi irányelv nagyra törő céljait részben a szerzői jogi szabad felhasználások rendszerének felülvizsgálatával és kiegészítésével törekszik elérni, de például egy, a kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek felhasználásával kapcsolatos új rezsimet is bevezet. E rezsím cél-

* Kutató, Nemzeti Közszerzői Jogi Intézet, főosztályvezető, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. E-mail: peter.labody@hipo.gov.hu.

¹ A műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2019. április 17-i (EU) 2019/789 európai parlamenti és tanácsi irányelv (sokszor hivatkozzák Satcab2 irányelvként is, utalva arra, hogy az EU másodszor alkotmányos jogszabályt sugárzás és a sugárzott tartalom továbbközvetítése szerzői jogi minősítéséről; az első Satcab irányelv a Tanács 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK irányelve a műholdas műsorszugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0789&from=EN>.

² E tekintetben l. bővebben LÁBODY Péter: Az uniós audiovizuális politika és a szerzői jog egyik metszéspontjáról, avagy miért nem érhetők el ugyanazok a televízió-műsorok minden tagállamban? *In Medias Res*, 2019/2. 187–209.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 2019. április 17-i (EU) 2019/790 irányelve a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról (CDSM irányelv).

ja az, hogy a kulturális vérkeringésből való kiesés veszélyével fenyegetett műveknek a kulturális intézmények általi felhasználásuk elősegítésével adjon még egy esélyt a közönséghez való eljutásra. Az irányelv egyúttal a szerzői jogi jogosultak pozícióin és érdekeiknek az online világban történő érvényesülésén is javítani kíván. E körben – többek között – magasabb szintű transzpareniciát vár el irányukban a kreatív tartalmak felhasználóitól. Ennél sokkal fontosabb lépés viszont az, hogy az EU végre rászánta magát arra, hogy a szerzői művek felhasználása terén egyre dominánsabb szerepet betöltő online platformok működésének, felelősségének szerzői jogi aspektusait is rendezze.

Az irányelvet a magyar jogba átültető törvény a platformvilágba két fő ponton tör be. Egyrészt bevezet egy új kiadói szomszédos jogot, amely arra irányul, hogy a sajtókiadványokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök megváltozása miatt egyre rosszabb helyzetbe kerülő sajtókiadók számára mentőövet dobjon.

„Az új jog azt hivatott biztosítani, hogy az online platformok a sajtókiadványokat csak az azok kiadótól kapott engedélyek alapján tudják a jövőben felhasználni. A szomszédos jog hírekre és egyéb, kifejezetten nem tudományos tartalmakra vonatkozik, a linkek vagy a csak néhány szavas részletek (*snippetek*) felhasználására nem terjed ki.”⁴

Bár nagyon érdekes téma e tévesen „linkadónak” is nevezett új, a sajtókiadók bevételeinek növelésére hivatott jogintézmény, ez az írás a platformvilágot megrengető másik irányelvi rendelkezéssel, nevezetesen annak 17. cikkével foglalkozik. Annál is inkább, mivel a kiadói jog uniós szerzői jogba történő bevezetését körülbelül egy Richter-skála szerinti 5-ös, míg a 17. cikk hatását – az elfogadását megelőző aggodalmak alapján – egy 9-es erősségű rengésként értékelhetjük.

A 9,0–9,9 magnitúdójú rengés a Wikipédia tanúsága szerint rendkívüli erejű, amelynek nyomán megváltozik a táj. Átlagosan 20 évente fordul elő.⁵ Érdekes párhuzam, hogy a tárhelyszolgáltató platformok felelősségét újraszabályozó CDSM irányelv elfogadására 19 évvel az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelvben (a továbbiakban: Eker. irányelv)⁶ rögzített közvetítői felelősségkorlátozási esetek (ún. *safe harbour* rezsim) elfogadását követően került sor. A rengés előfordulási ideje tehát nagyságrendileg stimmel. Lássuk most, hogy a táj – vagyis az internetes szerzői jogi környezet – változására mennyiben számíthatunk a rengés után.

⁴ LÁBODY Péter: Az ausztrál hírzárlat háttéréről. *ITKI*, 2021. március 5., <https://www.ludovika.hu/blogok/itkiblog/2021/03/05/az-ausztrali-hirzarlat-hattererol/>; bővebben I. LÁBODY Péter: Mégsem menti meg a hírmédiát az új európai szerzői jogi irányelv? *ITKI*, 2019. október 5., <https://www.ludovika.hu/blogok/itkiblog/2019/10/05/megsem-menti-meg-a-hirmediat-az-uj-europai-szerzoi-jogi-iranyelv>.

⁵ L. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Richter-sk%C3%A1la>.

⁶ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelv („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”).

2. A DSM irányelv 17. cikke és annak jelentősége

Az alábbiakban röviden bemutatásra kerül a CDSM irányelv 17. cikke és az ennek nyomán megváltozott platformfelelősség rendszere.

2.1. A platformok új szerzői jogi felelőssége

A platformvilág egyik legprominensebb képviselője a YouTube. A szolgáltatásnak jelenleg kb. havi kétmilliárd aktív használója van, akik naponta mintegy ötmilliárd videót tekintenek meg, illetve ötszáz órányi tartalmat töltenek fel percenként.⁷ A platformra történő kattintások, megtekintések mintegy 66%-a kulturális tartalmakra irányul, és ebből 59% zene.⁸ A CDSM irányelvhez készített hatástanulmány szerint a hanglezepiac 2015-ben mintegy 2 milliárd dollár bevételre tett szert az előfizetéses szolgáltatások révén, amelyeknek mintegy 68 milliós felhasználói bázisa volt. Ehhez képest a közösségi platformok esetében (amelyek a felhasználóik rájuk feltöltött tartalmait juttatják el a közönséghez) mintegy 900 milliós aktív felhasználói számról beszélünk, ami összesen mindössze 634 millió dollárt produkált a hangfelvételpiacnak, amely a globális zenei bevételeknek hozzávetőlegesen csak a 4%-a volt. Látjuk tehát, hogy a közösségi platformok a több mint tízszer annyi felhasználójuk után körülbelül harmadannyi bevételt generáltak a hanglezepiacnak.

Ennek oka abban keresendő, hogy e platformok a felhasználóik által feltöltött tartalmakat teszik elérhetővé (ún. tárhelyszolgáltatóknak minősülnek), ennél fogva a jogosultak által nem engedélyezett tartalomfelhasználásokkal kapcsolatos felelősség tekintetében privilegizáltabb helyzetben vannak, mint a klasszikus tartalomszolgáltatók (pl. *streaming* szolgáltatók vagy *webcasterek*). Az Eker. irányelv szerinti közvetítői felelősségkorlátozási esetek egyike a tárhelyszolgáltatókra vonatkozik. Ennek lényege, hogy az ilyen szolgáltatók⁹ a rájuk feltöltött tartalmakkal kapcsolatban felmerülő jogsértések miatti felelősség alól mentesülhetnek, ha az adott tartalmat a jogsértő voltának ismertté válásakor azonnal eltávolítják. A közvetítő szolgáltatóknak tehát nem szükséges engedélyt kérniük a tartalmakkal kapcsolatos felhasználások után, hiszen ők nem is végeznek szerzői jogi felhasználást. A felelősségük passzív mivoltuk megőrzése esetén csak ún. *másodlagos, mögöttes felelősség*, amely akkor sújthatja őket, ha a jogsértő tartalmat a jogsértő voltról való tudomás szerzés ellenére nem távolítják el. A hatósági vagy bírósági eltiltás hatálya azonban rájuk is kiterjed. Ha egy tartalom szerzői jogsértő jellegét bíróság megállapítja, és eltiltást rendel el, ezt be kell tartaniuk a kimentett szolgáltatóknak is.

⁷ YouTube by the Numbers: Stats, Demographics & Fun Facts. *Omnicores*, 2020. október 28., <https://www.omnicoreagency.com/youtube-statistics>.

⁸ Commission Staff Working Document: Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-modernisation-eu-copyright-rules> 1. rész, 138.

⁹ A jellemzőjük az, hogy a tartalom felett nincsen „kontrolljuk”, azt rajtuk kívül álló személyek helyezik el a platformjaikon.

A CDSM irányelv e megközelítésen változtatott földrengésszerűen, amikor beteretle a nagy „közösségi oldalakat” az *online tartalommegosztó szolgáltató* fogalma alá,¹⁰ és kimondta, hogy e szolgáltatótípus szerzői jogi szempontból *felhasználónak* minősül. Ennek következménye pedig az, hogy kötelezetté váltak a felhasználásaikkal összefüggésben engedélyeket kérni a szerzői jogi jogosultaktól, ha pedig ezt elmulasztják, akkor ők lesznek felelősek a *usereik* által rájuk feltöltött tartalmakkal kapcsolatos engedély nélküli felhasználásokért. Röviden: mostantól a *userek* által a Facebook vagy a YouTube (vagy a TikTok vagy a DailyMotion stb.) platformjára feltöltött tartalmak után a platformok lesznek felelősek a szerzői jogi engedélyek megszerzéséért és az ezekért járó jogdíjak megfizetéséért.

2.2. *Safe Harbor* 2.0

Elég durvának hangzik ez. Talán még életszerűtlennek is, ha arra gondolunk, hogy a platformnak fogalma sincs arról, hogy ki mit tölt fel rá. Akkor milyen alapon kérjen engedélyt és fizessen érte? Az uniós jogalkotó a szabályozás kialakításánál figyelemmel volt ezen aggályokra, éppen ezért az Eker. irányelvhez hasonlóan mégiscsak elismerte e szolgáltatók közvetítői jellegét, és erre tekintettel egy, a felelősség alóli mentesülést lehetővé tevő speciális rezsimet vezetett be. Ennek lényege, hogy a szolgáltató mentesülhet a felületén engedély nélkül elhelyezett tartalmakkal kapcsolatos szerzői jogi felelősség alól, ha

- az adott helyzetben általában elvárható legnagyobb gondossággal eljárva mindent megtesz annak érdekében, hogy a platformján lévő tartalmak felhasználására engedélyt szerezzen, valamint
- ugyanilyen gondosság tanúsításával előzetesen megakadályozza, hogy a szerzői jogi jogosultak által megjelölt egyes tartalmak a platformján elérhetővé váljanak,
- ha pedig mégis elérhetővé válnak rajta ilyen – nem engedélyezett – tartalmak, akkor ezeket értesítés nyomán törli, és annak érdekében is az adott helyzetben elvárható legnagyobb gondossággal jár el, hogy e tartalmak a jövőben se legyenek a platformján elérhetőek.¹¹

Az új elvárások lényege tehát az, hogy a platformok szerezzenek a tartalmat feltöltő *userekre* tipikusan kiható engedélyeket (felhasználási jogokat) a jogosultaktól, a tartalmak felhasználása fejében pedig részesítsék őket a hirdetési bevételeikből. Ha pedig erre nincs mód,

¹⁰ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 2021. június 1-jétől hatályos 57/A. §-a szerint tartalom- megosztó szolgáltatónak minősül az olyan, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: Ektv.) 2. § *k*) pontja szerinti szolgáltató, amelynek fő vagy egyik fő célja a szolgáltatás igénybe vevője által feltöltött, jelentős mennyiségű, szerzői jogi védelem alatt álló mű vagy szomszédos jogi teljesítmény a) tárolása, b) nyilvánossághoz közvetítése, ideértve a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételét is, és c) üzletszerű összerendezése és népszerűsítése.

¹¹ A felelősségi rezsim végül a tartalom- megosztó szolgáltatók három típusa mentén differenciál avval összefüggésben, hogy ezektől mit vár el a felelősség alóli mentesüléshez. A legnagyobb elvárás a régebb óta működő és nagyon jelentős mennyiségű tartalmat és látogatót koncentráló platformokkal szemben fogalmazódott meg.

akkor az eddigi reaktív jellegű hozzáállásukat (értesítésre eltávolítás) váltsák fel egy proaktív, a tartalmak előzetes szűrését jelentő megközelítéssel. A rendszer ösztönzője pedig a tartalmak felhasználásával kapcsolatos szerzői jogi felelősség elkerülésének szükséglete, amely, ha az érintett tartalmak tömegére és ezek értékére gondolunk, a platformok számára elég erős motivációnak tűnik. (Csak egy, premier előtti vagy közeli filmalkotás vagy kizárólagos licenccel közvetített rangos sportesemény engedély nélküli online elérése mekkora kárt okozhat és kártérítési összeget generálhat.) Nem véletlen, hogy a 17. cikk elfogadásakor komoly – civil felháborodásban is tetet öltő – aggályok fogalmazódtak meg annak kapcsán, hogy az irányelvnek milyen negatív hatásai lesznek az interneten található tartalmakra.

2.3. Járulékos veszteségek és az elkerülésük érdekében született garanciák

Nem tűnik légből kapott félelemnek az, hogy a platformok a felelősség – és persze a kártérítés-fizetés – elkerülése érdekében inkább túl-, mint alulszűrik majd a tartalmakat. Ennek pedig olyan járulékos áldozatai is lehetnek, mint a már nem védett (régebbi hangfelvételek) vagy soha nem is védett tartalmak (az „internetfolklor” körébe tartozó alkotások, egyes mémek, gifek), illetve a szabad felhasználás körébe tartozó esetek (parodisztikus tartalmak, idézeteket tartalmazó filmismertető stb.), amelyeket egyszerű *userek* a véleményük kifejezése vagy egyszerűen a közösségi kommunikáció részeként tölten(én)ek fel a platformokra.

A félelem komolyságát mutatja például az a nyilatkozat, amelyet Jimmy Donal „Jimbo” Wales amerikai internetes vállalkozó, a Wikipédia társalapítója mondott a 17. cikk kapcsán (a 17. cikk korábban 13. cikként futott, a DSM irányelv elfogadott végleges változatában csúszott hátrébb 4 rendelkezéssel).

„A 13. cikk a jelenlegi formájában azzal fenyeget, hogy emberek millióit – legyen szó alkotókról vagy mindennapi *userekről* – fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy tartalmakat töltsenek fel az olyan platformokra, mint a YouTube. (...) Ha úgy ültetik majd át, ahogyan a javaslatban szerepel, akkor a 13. cikk munkahelyek százait fenyegeti – európai alkotókat, üzleti vállalkozásokat, művészeket és mindazokat, akiket alkalmaznak.”¹²

Az aggodalmak hatására lépett az EU, és bizonyos garanciális irányelvi szabályok beiktatásával igyekezett gondoskodni a – platformokat az internetes szabad véleménynyilvánítás elfojtására hivatott cenzúrarobot szerepre kényszerítő – szabályok kiegyensúlyozásáról. Leszögezte, hogy a mémek, a GIF-ek az irányelvtől védve lesznek, mivel az idézés, kritika, ismertetés, valamint a karikatúra, paródia vagy utáncat kivételei körébe tartoznak.¹³ A szerzői jog és a szabad véleménynyilvánítás egyensúlyának biztosítékaként pedig az irányelvben a tagállamok számára

¹² L. https://twitter.com/jimmy_wales/status/1110517366365044736.

¹³ Chotima THETSIDAENG: User-Generated Content and Copyright Dilemma in Web 2.0 Era: Should the Specific Exception be Introduced in The EU? Szakdolgozat, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1324356/FULLTEXT01.pdf>, 35.

kötelező jelleggel elő is írta e szabad felhasználási esetek kötelező bevezetését abban a körben, amelyben a tartalommegosztó szolgáltatók cselekményeit szerzői jogi szempontból nyilvánosságához közvetítésnek minősítette.

Ezen túlmenően a 17. cikk 7. bekezdése immár azt is elvárja, hogy az online tartalommegosztó szolgáltatók és jogosultak közötti együttműködés ne eredményezze a felhasználók által feltöltött olyan tartalmak hozzáférhetőségének megakadályozását, amelyek a szerzői jogokat nem sértik. Ide kell érteni azokat az eseteket is, amelyekben e tartalmak a szabad felhasználás körébe tartoznak. Ezt az előírást kiegészítve¹⁴ az irányelv azt is az online tartalommegosztó szolgáltatók feladatává teszi, hogy működtessenek olyan hatékony és gyors panasztételi és jogorvoslati mechanizmusokat, amelyek a szolgáltatás felhasználóinak fellépési lehetőséget biztosítanak a tartalmaik alaptalan hozzáférhetetlenné tétele vagy eltávolítása ellen.

A jelen tanulmány a továbbiakban azt vizsgálja, hogy az átültetés nyomán júniustól megváltozó magyar jogi környezetben a felhasználók milyen, a szabad véleménynyilvánítást garantáló online szabad felhasználásokra támaszkodhatnak majd a tartalommegosztó platformokon, és ezek a gyakorlatban mit tesznek majd lehetővé a *userek* számára. A platformoknak e szabad felhasználási körbe tartozó esetekben kell gondoskodniuk arról, hogy ne kerüljön sor indokolatlan szűrésre vagy eltávolításra.

3. Szabad felhasználások, *userek* és platformok

3.1. A szabad felhasználások jelentőségéről

Az internetes tartalommegosztó platformok működése kapcsán alapvető jelentősége van a szerzői jogi szabályoknak, mivel, mint az előzőekben olvasható volt, az ezeken elhelyezett tartalmak nagy része szerzői jogi oltalom alatt áll. Ha a ‘profí’ alkotók már készen rendelkezésre álló műveinek *userek* általi szimpla feltöltésén túl a *userek* által készített és a platformokra feltöltött tartalmakra gondolunk, akkor szinte döntő jelentőségű e tartalmak jelenléte.

Ez nemcsak a videók és dalok megosztására létrejövő, vagyis a szigorúbb értelemben vett tartalomfogyasztás biztosítására szolgáló YouTube típusú platformok esetében van így, hanem az olyan közösségi oldalakéban is, amelyek inkább a közösségi online kommunikáció színteréül szolgálnak (pl. Facebook). Ez utóbbiak esetében a *userek* kommentjei, az általuk továbbosztott alkotások bírnak leginkább jelentőséggel. Ezen túlmenően pedig vannak platformok, amelyek leginkább *userek* által megváltoztatott, „továbbalkotott” szerzői jogi tartalmakra (*user*

¹⁴ Megoszlanak a vélemények arról, hogy a panasztételi mechanizmus platformok általi működtetése önmagában elegendő-e a 17. cikk 7. bekezdésében foglalt garanciális elvárás teljesítésére. Az Európai Bizottságnak a 17. cikk tekintetében várhatóan idén nyáron kiadott iránymutatásainak előzményei alapján mindenesetre a Bizottság álláspontja szerint ez nincs így. Álláspontja szerint a szabad véleménynyilvánítás kiegészülőzött érvényesülése azt is megkívánja, hogy a platformok lehetőleg már a szűrést megelőzően mérlegeljék azt, hogy egy tartalom, még akkor is, ha az adott felhasználás a korábban szolgáltatott jogosulti információ alapján jogszerűtlennek tűnik, és ezért szűrésre volna hivatott, a szabad felhasználás körébe tartozik-e. Ha pedig a jelek arra utalnak, hogy a hozzáférhetővé tétel nem jogszerűtlen, akkor a 17. cikk 7. bekezdése alapján ezt nem is szabad megakadályozniuk.

generated content) fókuszálnak (pl. TikTok), amelyek többsége – legyen szó a továbbalkotott eredeti, vagy a továbbalkotás nyomán létrejövő új származékos tartalmakról – szintén szerzői jogi oltalom alatt áll.

A véleménynyilvánítás, ezen belül a kreatív tartalmakkal történő kommunikáció szükséglete így gyakran kerülhet összeütközésbe az alapvetően az engedélyek rendszerén alapuló szerzői joggal a platformokon. E konfliktusok feloldása kapcsán játszanak kulcsszerepet a szabad felhasználások, hiszen céljuk épp a szerzői jogok és a felhasználói, vagyis *user* érdekek (egyes jogértelmezések alapján egyenesen jogok) közötti megfelelő egyensúly jogalkotó általi megteremtése.

A CDSM irányelv (70) preambulumbekzdése szerint a felhasználók számára a *szövegidezés, kritika, ismertetés, karikatúra, paródia vagy utánzat* céljára készített tartalmak feltöltését és hozzáférhetővé tételét kell lehetővé tenni, mivel ez különösen fontos az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt alapvető jogok – különösen a véleménynyilvánítás szabadsága és a művészet szabadsága –, valamint a tulajdonhoz, többek között a szellemi tulajdonhoz való jog közötti egyensúly megteremtése érdekében. Mint arra már utaltam, e konkrét szabad felhasználási esetek tagállami bevezetését ezért a 17. cikk által érintett körben kötelezővé is teszi az irányelv, a platformoktól pedig elvárja, hogy az említett célból védett felhasználások támogatása érdekében működtessenek hatékony panasztételi és jogorvoslati mechanizmusokat. Lássuk a továbbiakban, hogy ez utóbbi szabad felhasználási esetek milyen uniós és magyar jogi környezetbe lettek beágyazva, érvényesülésüket milyen jogi kontextus határolja be.

3.2. A *userek* által végezhető szabad felhasználások kontextusa

Mielőtt a 17. cikk nyomán a magyar jogba átültetett és 2021. június 1-jén hatályba lépő új szabályozás szempontjából kiemelt jelentőségű szabad felhasználási esetek célzott vizsgálatára rátérünk, indokolt annak a környezetnek a rövid bemutatása, amelynek keretében a szabad felhasználások általánosságban érvényesülnek. Látni fogjuk ugyanis, hogy a magyar szerzői jogban már a kezdetek óta létező (idézés) és a most bevezetendő kivételek (paródia, karikatúra, utánzás, vagyis *pastiche*) egyaránt a szabad felhasználásokkal kapcsolatos nemzetközi, uniós és hazai általános elvek mentén, ezek hálózatában érvényesülhetnek csak.

3.2.1. A *háromlépcsős teszt*

A nemzetközi kontextus szempontjából elsősorban az ún. *háromlépcsős teszt* emelendő ki. Ez a fő nemzetközi szerzői jogi szerződésekből (Berni Uniói Egyezmény, TRIPS Egyezmény, WIPO Szerzői Jogi Szerződés, WIPO Hangfelvételekről szóló Szerződés) és az uniós jogban,¹⁵

¹⁵ L. az nyilvánossághoz közvetítés (így az internetes lehívásra hozzáférhetővé tétel), valamint a többszörözési és a terjesztési jog kapcsán a háromlépcsős tesztet az 5. cikk 5. bekezdésében bevezető Infosoc irányelvet (az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról).

ennél fogva pedig a magyar jogban is szereplő általános alapelv állapítja meg a szabad felhasználások bevezethetőségének, egyben a már bevezetett szabad felhasználási eseteknek az alkalmazási kereteit. A tesznek hazánkban mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás szempontjából nagy jelentősége van.

a) A háromlépcsős teszt mint jogalkotói keret

Az előbb említett szerzői jogi nemzetközi szerződésekben a részes országok azt vállalják, hogy a szerzői jogi védelem minimumát és a nemzeti elbánást biztosítják a másik állam polgárai tekintetében. Ez ösztönzi az államokat arra, hogy saját szerzői joguk mindenképpen tartalmazza a védelem minimumát. A felek arra is kötelezik magukat, hogy e minimum védelmi szintet csak bizonyos, jól meghatározott elvek mentén törlik át. A háromlépcsős teszt lényege az, hogy e védelmi szint áttörésének mindenki számára elfogadott elveit meghatározza. Eszerint a szerzői jogok érvényesülésével szembeni kivétel vagy korlátozás jogalkotó általi megállapítására csak *különleges* esetekben van mód, és csak akkor, ha ez *nem áll ellentétben* a mű rendes (szokásos) felhasználásával, és *nem károsítja indokolatlanul* (vagyis az adott szabad felhasználás által indokolható mértéken túlmutatóan) a jogosult jogos érdekeit. Egy gyakorlati példával megvilágítva a helyzetet, olyan szabad felhasználás bevezetésére nincsen mód, amely különbségtétel nélkül minden *user* számára lehetővé tenné az öt percnél nem hosszabb zenei videók feltöltését az internetre. Ez sem a felhasználói kör, sem a videók szempontjából nem lenne speciális eset, hiszen szinte minden felhasználót és a tartalmak (legalábbis a zenei videók) túlnyomó többségét lefedné, ráadásul a mű szokásos felhasználását is elfojtaná, hiszen az olyan üzleti modellek, mint a Vevo YouTube-csatornája vagy az előfizetéses *streaming* csatornák nagyrészt erre az üzleti modellre épülnek. Ennél fogva természetesen a jogosulti bevételeket is jócskán, vagyis az indokolható mértéken túlmenően megnyirbálná, ami a jogosultak részére már nem indokolható kárt okozna, így a lépcső harmadik fokával is ütközést jelentene.

Ezzel szemben, ha a szabad felhasználás keretében csak a nonprofit alapon működő nyilvános *könyvtárak* részére tenné lehetővé a jogalkotó, hogy a kereskedelmi forgalomban *nem elérhető* zenei videókat tegyenek az interneten hozzáférhetővé, akkor ez már a háromlépcsős tesztel összhangban álló szabad felhasználásnak lehet minősíthető. (Ez utóbbi szabad felhasználási eset tagállami bevezetését egyébként a CDSM irányelv elő is írja a tagállamok számára arra az esetre, ha az adott tagállamban nincsen olyan reprezentatív közös jogkezelő szervezet, amely e művek felhasználását engedélyezné).¹⁶

b) A háromlépcsős teszt mint jogalkalmazási keret

A magyar szerzői jogi törvény a szabad felhasználások általános szabályai között külön rendelkezésben is tartalmazza a háromlépcsős tesztet, igaz, a nemzetközi és uniós példától némileg eltérően. Az 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szt.) 33. § (2) bekezdése szerint a felhasználás akkor jogszerű szabad felhasználás, ha – azon túlmenően, hogy nem sérelmes a mű

¹⁶ L. az irányelv 8–11. cikkei.

rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit – a tisztesség követelményeinek is megfelel, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra. Az utóbbi két feltétel *expressis verbis* nem szerepel a 'hagyományos' háromlépcsős teszt megfogalmazásokban.

Egy példa e 'többletkövetelmények' mibenlétének megvilágítására: a Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) e további követelményre hivatkozva jutott például arra a 17/2006. számú szakvéleményében, hogy a tisztesség követelményébe ütközés miatt nem tekinthető jogszerű szabad felhasználásnak az olyan tartalomról történő magáncélú másolás, amely tartalom a szerzőjének engedélye nélkül vált hozzáférhetővé a másoló számára. Elsőre tehát úgy tűnhet, hogy a *tisztesség* és a *rendeltetészerű joggyakorlás* mint kiegészítő „lépcsőfokok” beiktatásával a magyar jogalkotó a szabad felhasználással élni kívánó felhasználók lehetőségeit az uniós szinten irányadó keretekhez képest némileg tovább szűkítette. Ennek az előírásának ugyanakkor gyakorlati jelentősége nem nagyon van, mivel az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság vagy EUB) az *ACI Adam*-ügyben (C-435/12) éppen ugyanerre a következtetésre jutott a magáncélú másolás kapcsán, vagyis a tisztesség és a rendeltetészerű joggyakorlás követelménye az eredeti teszt alapján is érvényesült.

Aminek ugyanakkor a témánk szempontjából már komoly gyakorlati jelentősége lehet, az az a körülmény, hogy az Szjt. háromlépcsős tesztet megismétlő rendelkezése már a jogalkalmazókat – és persze a felhasználókat – kötelező rendelkezés. Ez azt jelenti, hogy ahhoz, hogy a konkrét felhasználás a magyar szerzői jog alapján szabad felhasználásnak minősüljön, önmagában nem elegendő a törvényben foglalt szabad felhasználási eset mint formális tényállás követelményeinek való megfelelés – ehhez az adott felhasználásnak az Szjt.-ben foglalt háromlépcsős teszt követelményeinek is meg kell felelnie. A háromlépcsős teszt jogalkalmazói felhasználására több SZJSZT szakvélemény révén is sor került már,¹⁷ de német példa is hivatkozható e téren, így pl. az ún. *Metall auf Metall*-ügy is. A kérdéses ügyben a Kraftwerk zenekar egy dalából került sor egy parányi részlet más általi engedély nélküli felhasználására (ún. *sampling*). A német bíróság azt is értékelte a szabad felhasználás jogszerűségének megállapításakor, hogy az adott felhasználás mennyiben sérelmes az eredeti hangfelvétel rendes felhasználására, és mennyiben sérti a hangfelvétel-előállító gazdasági érdekeit. Az ügyben egyébként a szabad felhasználás jogszerűsége a német bíróság előtt megállapítást nyert.¹⁸

A vizsgálatunk szempontjából érintett szabad felhasználási esetek értékelése kapcsán természetesen a háromlépcsős teszt mint jogalkalmazói (felhasználói) keret bírhat majd gyakorlati jelentőséggel. A teszt a jogalkotót kötő követelményeinek vizsgálata kapcsán az EU nem nagyon hagyott mozgásteret a tagállami jogalkotóknak, hiszen kötelezővé tette számukra e szabad felhasználási esetek bevezetését. A jogalkalmazói szempontokra az egyes szabad felhasználási esetek értékelésekor térünk ki.

¹⁷ SZJSZT 19/2014; SZJSZT 8/2011; SZJSZT 31/2007.

¹⁸ The use of samples for artistic purposes may justify an interference with copyrights and related rights, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2016/bvg16-029.html>.

3.2.2. További alapelvek a szabad felhasználások alkalmazása kapcsán

A háromlépcsős teszten túlmenően a szabad felhasználások gyakorlati érvényesülésének kontextusát adja néhány, az uniós jogból fakadó, illetve a hazai jogban (írott és jogalkalmazói döntésekben egyaránt) kiforrott alapelv is. Ezek szintén fontos fogódzót jelenthetnek a konkrét felhasználási cselekmények szabad felhasználással minősíthetősége kapcsán.

a) A szerzői jog szabad felhasználás keretében történő korlátozhatóságának eseteit a jogalkotó jelöli ki

Az Európai Unió Bírósága több ügyben is rámutatott,¹⁹ hogy a tagállamoknak az Infosoc irányelv keretei között nincsen lehetőségük újabb szabad felhasználási eseteket bevezetni a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési (online lehívásra hozzáférhetővé tételi) jogok vonatkozásában.²⁰ Ennek oka az, hogy az uniós jogalkotó egyrészt átvette e bevezethető szabad felhasználási esetek Infosoc irányelvi felsorolásába a tagállamok valamennyi létező szabad felhasználási esetét, másrészt e szabad felhasználási esetek megállapításakor maga értékelte a szerzői jogok olyan alapvető jogokkal való összhangját, mint a véleménynyilvánítás vagy a művészi önkifejezés szabadsága. (Ez az állítás természetesen ugyanígy igaz a szerzői jogi törvényben foglalt és az Infosoc irányelvvel szükségszerűen konform hazai szabad felhasználásokra is.)

Nincs tehát mozgáster olyan bírói mérlegelésre, amely valamely, a törvényben felsorolt szabad felhasználási esethez nem köthető cselekményt akár alapjogra hivatkozással a szabad felhasználás körébe tartozónak minősítene. Magyarországon tehát nem él a *fair use* doktrína,²¹ vagyis – a szerzői jogi törvényben konkrétan körülírt szabad felhasználási eseten alapuló felhatalmazást nélkülöző – alapjogi mérlegelés nem vezethet szabad felhasználás megállapításához. Ezt a megközelítést erősíti meg a *Superman*-ügy is,²² amelyben a paródia célú felhasználás tekintetében a Fővárosi Ítéltábla arra a következtetésre jutott, hogy önmagában a paródia szabad véleménynyilvánítás körébe tartozó alapjogi jellege nem ad felmentést a felhasználás engedélyköteles volta alól. „Mivel a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródia célú szabad felhasználást, ezért az átdolgozáshoz a felperes engedélyét kellett volna kérni. Ennek hiányában az alperesi felhasználás jogsértő.”

¹⁹ A C-469/17. sz. *Funke Medien NRW GmbH kontra Bundesrepublik Deutschland* ügyben 2019. július 29-én hozott ítélet, 64. bek.; a C-476/17. sz. *Pelham GmbH és társai kontra Ralf Hütter és Florian Schneider-Esleben* ügyben 2019. július 29-én hozott ítélet, 65. bek.; a C-516/17. sz. *Spiegel Online GmbH kontra Volker Beck* ügyben 2019. július 29-én hozott ítélet, 49. bek.

²⁰ Christophe GEIGER: 'Fair Use' through Fundamental Rights: When Freedom of Artistic Expression allows Creative Appropriations and Opens up Statutory Copyright Limitations. In: Shyamkrishna BALGANESH – Wee Loon NG-LOY – Haochen SUN (szerk.): *The Cambridge Handbook of Copyright Limitations and Exceptions*. Cambridge, Cambridge University Press, 2020.

²¹ MEZEI Péter: Mitől *fair* a *fair*? Szerzői művek felhasználása a *fair use*-teszt fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2008/6.

²² BDT2020. 2. Erről bővebben I. UJHELYI Dávid: *A paródia-kivétel szükségessége és lehetséges keretrendszere a hazai szerzői jogban*. Doktori értekezés, PPKE, 2020.

Meg kell jegyezni, hogy a szerzői jogi *Nagykommentár* a fenti állításokon kívül utal arra is, hogy a szerzői jognak vannak külső, alkotmányos korlátai is, „bár ezeket a jogalkotó folyamatosan beépíti az Sztj. belső korlátai közé. Ilyen külső korlátok a szerzői jog létének és gyakorlásának alkotmányos és emberi jogi kontrollja, a versenyjogi korlátok és végül a joggal való visszaélés tilalmának szabálya, mint ami alkalmas az azonos rangú magánjogi – például a dologra vonatkozó tulajdonosi és a műre vonatkozó szerzői jogi – kizárólagos jogok ütközésének feloldására.”²³ Ezen állításnak ugyanakkor az itt tárgyalt témánk – a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel tartalommegosztó platformokon – szempontjából nem sok jelentősége van.

b) A harmonizált szabad felhasználási esetekben fogalt elemek az uniós jog önálló és egységes fogalmainak tekintendők, és ennél fogva azonosan kell őket értelmezni az Európai Unióban

Az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből fakadóan a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezéseket az egész EU-ban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját. Mivel a szabad felhasználásokat megállapító irányelvek e tekintetben nem tartalmaznak utalást a tagállami jogokra, e megközelítést több, szabad felhasználással kapcsolatos ügy is megerősítette. Ilyen volt a *Deckmyn*-ügy a paródia kapcsán,²⁴ vagy a *Spiegel Online*-ügy az idézés (és valamennyi, az Infosoc irányelv 5. cikk 3. bekezdésében felsorolt szabad felhasználás) tekintetében.²⁵ Az *Infopaq*-ügyben pedig éppen e megközelítésre tekintettel mondta ki a Bíróság, hogy az osztrák kormány nem hivatkozhat érvényesen arra, hogy a tagállamok hatáskörébe tartozik a 2001/29 irányelv 2. cikkében szereplő „részben történő többszörözés” fogalmának meghatározása, ez ugyanis uniós hatáskörbe tartozik.²⁶ A Bíróság egyúttal iránymutatásul azt kis kifejtette, hogy mivel a 2001/29 irányelv egyáltalán nem határozza meg e fogalmakat, azokat a köznyelvben elfogadott szokásos jelentésüket alapul véve kell értelmezni, figyelembe véve azon szövegkörnyezetet, amelyben e kifejezéseket használják, és azon szabályozás célkitűzéseit, amelynek e kifejezések a részét képezik.²⁷ Ha a fenti elvet szigorúan követjük, akkor a most a CDSM irányelv által bevezetett/kötelezővé tett szabad felhasználási esetekkel kapcsolatban az lesz a végkifejlet, hogy az uniós esetjog nyomán tagállami jellemzőiktől megfosztott, teljesen harmonizált tényállásokká kövesednek majd.

²³ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 261.

²⁴ A C-201/13. sz. *Johan Deckmyn és Vrijheidsfonds VZW kontra Helena Vandersteen és társai* ügyben 2014. szeptember 3-án hozott ítélet, 14–15. bek.

²⁵ *Spiegel Online* (20. lj.) 62. bek.

²⁶ Uo., 27. és 29. bek.

²⁷ *Deckmyn* (25. lj.) 19. bek.; *Spiegel Online* (20. lj.) 65. bek.

c) A szabad felhasználási eseteket szűkítetten kell értelmezni

Az EUB az *Infopaq*-ügyben több fontos, a szabad felhasználások érvényesülése kapcsán releváns alapelvet rögzített.²⁸ Ilyen annak megerősítése, hogy az online felhasználásokkal kapcsolatosan vagyoni jogokat megállapító Infosoc irányelv (9)–(11) preambulumbekzdéseiből az következik, hogy annak elsődleges célja a magas szintű védelem létrehozása. Ez különösen a szerzők javára lehetővé teszi azt, hogy megfelelő díjazásban részesüljenek műveik felhasználásáért – ideértve e művek többszörözését is –, ezáltal a jövőben is alkotó és művészi tevékenységet folytathassanak.²⁹ Ezt az eleve magas szintű védelmet megfogalmazó elvárást az ítélet tovább erősítette azzal, hogy kimondta, az irányelv azon rendelkezéseit, amelyek az ugyanezen irányelv által megállapított főszabálytól való eltérést (vagyis a magas szintű védelmet megállapító vagyoni jogokhoz képest szabad felhasználási eseteket) fogalmazzák meg, szigorúan kell értelmezni.

Ezt az alapelvet az Szjt. is megismétli, amikor a 33. § (3) bekezdésében kimondja, hogy a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni. E a megközelítés a gyakorlatban azt jelenti, hogy valamely a törvényben foglalt kivételhez fűzött feltételt nincs mód felülírni, még akár alapjogi alapokra hivatkozással sem. E szigorú – egyben persze a jogértelmezést orientáló volta miatt jogbiztonságot is jelentő – alapelv kétségtelenül tovább rontja a rugalmasnak egyébként sem tekinthető szabad felhasználási keretrendszer megfelelő adaptációját. Az uniós (és néhol a magyar) joggyakorlat azonban fontos garanciális elemeket is nyújt a szabad felhasználók számára; ezeket a következőkben mutatjuk be.

d) A szabad felhasználási esetek kvázi felhasználói jogok, amelyeknek a szerzői jogokkal egyensúlyban kell állniuk, és garantálni kell hatékony érvényesülésüket, valamint azt, hogy a céljukat elérjék

A *Nagykommentár* az EUB esetjogára alapítva ekként fogalmaz:

„[A] korlátozások és kivételek értelmezésekor az alapjogok egyensúlyának megőrzése céljából a tagállami bíróságok kötelesek figyelembe venni a Charta – és az Emberi Jogok Európai Egyezménye – előírásait (vö. C-469/17, 76. pont; C-516/17, 59. pont). Ezen értelmezési folyamat részeként pedig lehetőség van akár arra is, hogy a szerzői jogok hátrányára érvényesüljenek más alapjogok (különösen a véleménynyilvánítás szabadsága), mintegy lehetővé téve külső korlátozások érvényre juttatását, természetesen mindig egyedi mérlegelés nyomán.”

²⁸ A C-302/10. sz. *Infopaq International A/S kontra Danske Dagblades Forening* ügyben 2012. január 17-én hozott ítélet, 56–57. bek.

²⁹ A C-5/08. sz. *Infopaq International A/S kontra Danske Dagblades Forening* ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet, 40. bek.

A Bíróság a *Football Association Premier League*-ügyben³⁰ arra is felhívta a figyelmet, hogy a kivételek és a korlátozások megfelelő működésének garantálása érdekében a szabad felhasználások értelmezése során a céljukat és rendeltetésüket is figyelembe kell venni.³¹

A Bíróság a *Spiegel Online*-ügyben egyenesen a tagállamok feladatává teszi, hogy a szabad felhasználási esetekkel kapcsolatos rendelkezések végrehajtása során őrizze meg azok hatékony érvényesülését és biztosítsa céljaikat. E jogértelmezésre támaszkodva az ügyben a Bíróság az uniós joggal ellentétesnek ítélte egy, a nemzeti jog alapján a szabad felhasználás alkalmazását nehezítő többletfeltételt, azon az alapon, hogy az a szabad felhasználás rendeltetésének betöltését korlátozza,³² ez utóbbi pedig abban áll, hogy hozzájáruljon a Charta 11. cikkében biztosított tájékoztatói szabadság és sajtószabadság gyakorlásához.³³ Ezen túlmenően az „EUB mind a TU Darmstadt, mind a legújabb alapjogok és szerzői jogok ütközését tárgyaló előzetes döntéseiben (*Spiegel Online* és *Funke Medien* [korábbi nevén: *Afghanistan Papiere*] ügyek) arra az álláspont-ra helyezkedett, hogy a szerzői jogi korlátozások és kivételek a végfelhasználók oldalán alanyi jogokat (*user rights*) keletkeztetnek. (Vö. C-117/13, 43. bek; C-469/17, 70. bek; C-516/17, 54. bek.)”³⁴

A szabad felhasználások felhasználói jogokként való általános értelmezése a fenti ítéletek ellenére azért korántsem tekinthető egységesnek. Az Szjt. sem biztosít valamennyi szabad felhasználás esetében kikényszerítési mechanizmust a felhasználók számára, illetve bizonyos szabad felhasználási eseteknél kifejezetten lehetőséget ad ezek kizárására (pl. sajtóátvétel³⁵). A *user rights* témában fontos olvasmány egyrészt az Európai Akadémikusok által a CDSM irányelv 17. cikkének átültetésével összefüggésben kiadott ajánlása, amely a felhasználói szabadságok védelméről szól,³⁶ másrészt az Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI) nagymúltú (1878-ban létrehozott) szerzői jogi szakmai szervezetnek szintén a 17. cikk átültetésével kapcsolatosan született 2020. márciusi véleménytervezete, amely nem jogokként, hanem pusztán a szerzői jog érvényesülése alóli kivételekként tekint e szabad felhasználási esetekre.³⁷

³⁰ A C-403/08. sz. *Football Association Premier League Ltd. és társai kontra QC Leisure és társai* és a C-429/08. sz. *Karen Murphy kontra Media Protection Services Ltd.* ügyekben 2011. október 4-én hozott ítélet.

³¹ Martin SENFTLEBEN: Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single. *Market Institute for Information Law (IViR), University of Amsterdam; University of Amsterdam*. 11.

³² A Bíróság az Infosoc irányelv 5. cikk (3) bek. c) pontjában foglalt és elég részletesen szabályozott kivételt (a sajtó tájékoztatói célú szabad felhasználása) kapcsán mondta ki, hogy annak második fordulatát akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabály, amely arra az esetre korlátozza az e rendelkezésben előírt kivételt vagy korlátozás alkalmazását, amikor a védett mű napi eseményekről szóló tudósítás céljából történő felhasználására vonatkozó előzetes engedély kérésére ésszerűen nincs lehetőség.

³³ *Spiegel Online* (20. lj.) 62–74. bek.

³⁴ GYERTYÁNFY i.m. (24. lj.) 261.

³⁵ „Napi eseményekhez kapcsolódó, időszzerű gazdasági vagy politikai témákról megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott művek a sajtóban szabadon többszörözhetők, nyilvánossághoz közvetíthetők – ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt [26. § (8) bek.] is –, feltéve, hogy a szerző nem tett az ilyen felhasználást megtiltó nyilatkozatot.” [Szjt. 36. § (2) bek.]

³⁶ Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive: Recommendations from European Academics, <https://www.ivir.nl/recommendationsarticle17/>.

³⁷ Draft Opinion on certain aspects of the implementation of Article 17 of Directive (EU) 2019/790 of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market, https://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/200330-opinion-article-17-directive-2019_790-en.pdf.

Mindazonáltal, mint látjuk, az a jogértelmezés, hogy a szabad felhasználási esetek nem csupán a szerzői jogok alóli kivételek, hanem *user* jogok (alanyi jogok), fontos hivatkozási alap a CDSM irányelv 17. cikkének értelmezése szempontjából, és nagy hangsúlyt kapott az irányelv elfogadást követő értelmezése kapcsán is. Részben e megközelítésből tartják levezethetőnek azt a jogértelmezést, hogy a véleménynyilvánítás szerzői joggal szembeni védelme egy kiegyensúlyozott rendszerben nem merülhet ki abban, hogy csupán a szerzői jogi jogosultak által a szolgáltatóknak nyújtott információk mentén történt hibás blokkolások orvoslását teszi lehetővé. A mechanizmusnak a jogszerű (akár közvetlenül engedélyezett, szabad felhasználáson alapuló, akár szerzői jog által már nem védett) tartalmak felhasználásának lehetőségére már a feltöltéskor figyelemmel kell lennie. Vagyis az algoritmusoknak mérlegelniük kell azt, hogy a szerzők által rendelkezésre bocsátott információkkal egyező tartalmak nem minden esetben blokkolandók, hanem bizonyos esetekben jogszerűen kerülnek feltöltésre, még akkor is, ha ehhez a szerző nem járult hozzá.

A véleménynyilvánítással kapcsolatos szabad felhasználások mint *user* jogok szupererejét némileg csökkenteni, hogy ezeket az írott szerzői jog explicite soha nem emelte joggá, és valójában a CDSM irányelv sem fűz semmilyen szankciót ahhoz, ha a platformok például egy szűrési döntés kapcsán ez utóbbiak helyett, nem indokolható módon, a szerzői jog érvényesülését helyezik előtérbe. Persze egy szerzői jogi irányelv nem is lett volna alkalmas ilyenén, lényegében a véleménynyilvánítás, a szólásszabadság védelmére hivatott szankciórendszer megteremtésére. Ami a szólásukat védeni kívánó *userek* számára – egy talán nem annyira kézenfekvő, de reális – megoldást jelenthet, az ezen alapjogok horizontális avagy közvetlenül az Alaptörvényből levezethető hatálya, amelyet az adott *user* például a platformok általános szerződési feltételeinek megszegésével kapcsolatos magánjogi igényérvényesítés keretében hívhat segítségül.³⁸

e) Bizonyos szabad felhasználások csak meghatározott kedvezményezettek javára biztosítanak szabadságot

Kézenfekvő, hogy bizonyos szabad felhasználási esetek az általuk biztosítani kívánt célokból és rendeltetésükből fakadóan csak meghatározott szereplők, kedvezményezettek javára biztosítanak felmentést a szerzői jogi felhasználásokkal kapcsolatos engedélykérés alól. Erre példa az imént már hivatkozott, a napi eseményekről való tájékoztatás érdekében a sajtó számára biztosított szabad felhasználás, de ilyen a – szintén korábban hivatkozott – kulturális örökségvédelmi intézmények (pl. könyvtárak) javára biztosított szabad felhasználási eset is, amely a kereskedelmi forgalomban nem elérhető művek esetében biztosít majd felhasználási lehetőséget. Természetesen a fogyatékos személyek, iskolák stb. javára megállapított szabad felhasználási esetek is mind felsorolhatók itt. Az alapelv egyértelmű: aki nem tartozik az adott kedvezményezetti körbe, az a szabad felhasználást érvényesen nem gyakorolhatja.

³⁸ 8/2014. (III. 20.) AB határozat, [56] 1.1.2. Az a vita, hogy az alapjogok és az államcélok a magánjogra hatással vannak-e, ma már csak arról folyik, hogyan van hatással az alkotmánytörvény a magánjogi viszonyokra, vagyis a vita tárgya a behatás módszerei és intenzitása. A közvetett hatály tana értelmében az alkotmánytörvény érvényesülésével együtt a polgári jogviszonyok továbbra is polgáriak maradnak. Az Alaptörvényben foglalt jogok a magánjog generálklauzuláin keresztül képesek beszűrődni a magánjog rendszerébe.

A 17. cikk egyik aspektusának értelmezése ebből a szempontból érdekes lehet. A cikk első bekezdése szerint az online tartalmegosztó szolgáltató nyilvánossághoz való közvetítést vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt valósít meg, ha a felhasználói által feltöltött, szerzői jogi védelem alatt álló művekhez vagy más védelem alatt álló teljesítményekhez hozzáférést biztosít a nyilvánosság számára. A (70) preambulumbekzdés szerint pedig, ha a jogosultak felhatalmazzák a felhasználókat a platformon való felhasználásra, akkor a szolgáltató általi nyilvánossághoz közvetítés a jogosult által megadott engedély hatályán belül engedélyezettnek minősül. Vajon a szabad felhasználások adta, törvényben biztosított engedélyek szintén kiterjednek a szolgáltató általi nyilvánossághoz közvetítésre? Például ha egy sajtóorgánium a Facebook-oldalán hozzáférhetővé tesz egy szabad felhasználás keretében írt, valamely szerzői jogi tartalmat felhasználó cikket, akkor erre kell a Facebooknak engedélyt szereznie, vagy a sajtóorgánium szabad felhasználása az ő engedélykérését is kiváltja?

Plusz csavart jelent, hogy szintén a CDSM irányelv (70) preambulumbekzdése szerint „[n]em vélemezhető az online tartalmegosztó szolgáltatók javára az, hogy felhasználóik minden vonatkozó felhasználási engedélyt megszereztek.” Elvben tehát az is felmerülhet, hogy ahogyan a felhasználói engedélyszerzés megléte esetében, úgy a szabad felhasználásokon alapuló jogosultságok esetében sem vélemezhető a platform javára, hogy egy adott szabad felhasználási esetet végző konkrét felhasználó annak végzésére valóban jogosult. Az előbb felvetett kérdésekre mindenesetre egyelőre nincsen fekete-fehér válasz. A gyakorlati jelentőségük azonban minden bizonnyal csekély marad, hiszen kevésbé tűnne életszerűnek – és persze etikusnak –, ha egy ilyen speciális és indokolható felhasználás kapcsán a jogosult a platformmal szemben annak engedély nélküli felhasználása miatt fellépne.

f) A szabad felhasználási esetek főszabály szerint csak a vagyoni jogok érvényesítése alól adnak felmentést, a személyhez fűződő jogokat nem korlátozzák

Ha a platformokon végezhető szabad felhasználások révén megvalósítható gyakorlati felhasználásokra gondolunk, akkor fontos szem előtt tartani azt az alapvetést is, hogy e szabad felhasználási esetek nem mentesítenek a szerzők személyhez fűződő jogainak tiszteletben tartása alól. Ennek megfelelően például a szabad felhasználásra csak már nyilvánosságra hozott művek esetében kerülhet sor jogszerűen – vagyis a szabad felhasználás nem ad felhatalmazást e személyhez fűződő jog felülírására.

Ugyanez a helyzet a névjog kapcsán is, amely tekintetében az Szjt. általános elvárása az, hogy a szerző nevét a mű részletének átvétele, idézése, ismertetése és a transzformatív jellegű felhasználások, így a mű át- vagy feldolgozásán, illetve a fordítás kapcsán is fel kell tüntetni. Az előbbi követelményeket ugyanakkor maga a törvény is árnyalja, amikor kimondja, hogy a szerző a neve feltüntetéséhez való jogot a felhasználás jellegétől függően, ahhoz igazodó módon gyakorolhatja. Az online környezetben gyakori szabad felhasználások kapcsán az idézés és az újonnan bevezetett kritikai, ismertetési célú felhasználások kapcsán a jogalkotó a forrás megjelölését explicite elvárja, míg a paródia esetében ettől eltekint, hiszen a paródia egyik lényegi vonása, hogy abból rá lehessen ismerni a parodizált műre. Ami pedig a mű integritásához fűződő jogot illeti, általánosságban leírható, hogy ennek csorbítására sem adnak alapot a szabad felhasználási esetek. A műintegritás védelmével kapcsolatos személyhez fűződő jog kapcsán ugyanakkor két gondolat a CDSM irányelv átültetésével foglalkozó jelen írásból nem hagyható ki.

Egyrészt a jogalkotó végre egyértelműsítette, hogy a szerző személyhez fűződő jogát csak művének a becsületére vagy a jóhírnevére sérelmes eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása és más ilyen jellegű visszaélések sértik, nem pedig bármilyen eltorzítás vagy csonkítás. A személyhez fűződő jog illetően beszűkítésének természetesen a szabad felhasználások kapcsán is lesz jelentősége, hiszen – főként a transzformatív jellegű szabad felhasználások esetében – alapvető jelentősége lehet a műintegritáshoz fűződő jog terjedelmének.

Egy szabad felhasználás esetében pedig a módosító törvény még ennél is tovább megy a műintegritás értékelése kapcsán. Az új, paródia célú szabad felhasználását bevezető 34/A. §-hoz fűzött indokolás kifejezetten hangsúlyozza, hogy „önmagában a paródia műfaja, a mű ilyen jellege nem sértheti a személyhez fűződő jogokat, köztük az integritást”.³⁹ E körben kifejti továbbá:

„A paródia célú felhasználások gyakran erősen kritikus hangvételűek, vagy olyan véleményt fogalmaznak meg, amellyel az eredeti mű szerzője saját becsületére vagy jóhírnevére tekintettel sértőnek ítélné meg, ez azonban nem jelenti, hogy személyhez fűződő jogsérelem valósulna meg. Ezen esetekben a tulajdonhoz való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága ütközik egymással, az alapjogok közötti szükségességi-arányossági mérlegelés ugyanakkor a bíróságok hatáskörébe tartozik.”

Az indokolás szerint az integritás jogának sérelme akkor következik be konkrétan, ha a véleménynyilvánítás kifejezőmódjában túllép az alapjog által biztosított jogszerű kereteken (pl. diszkriminatív vagy gyűlöletkeltő).

E megállapítások természetesen irányadók a többi véleménynyilvánítási célú transzformatív szabad felhasználás kapcsán is, mint amilyen a kritika, az utáncat stb. Felmerül ugyanakkor, hogy az élc, vagyis a humor, gúny adta felhatalmazás adott esetben magasabb tűrési kötelezettséget ró-e annak „áldozataira”, mint amekkora egy kritika esetében elfogadható lehet. A személyhez fűződő jogok megsértésének így ez utóbbi szabad felhasználások esetében szigorúbbak a keretei.

g) A szabad felhasználási esetek alkalmazását szerződésben nem lehet érvényesen kizárni

A szerzői jogi törvény 2021. június 1-jén hatályba lépő szabálya kimondja, hogy a szabad felhasználások szerződéssel vagy egyoldalú jognyilatkozattal nem korlátozhatók és nem is zárhatók ki. Erre azért volt szükség, mert az Szjt. eddig hektikusan kezelte e kérdést; bizonyos szabad felhasználások esetében e lehetőséget konkrétan kizárta, míg másokéban nem. (Az előbb már hivatkozott sajtóátvétel vagy az újonnan bevezetendő egyik szöveg és adatbányászati szabad felhasználás⁴⁰ esetében az általános szabálytól eltérő módon erre továbbra is kifejezetten mód lesz.) Nem szükséges hangsúlyozni, hogy ennek az elvnek a platformok végezhető szabad felhasználások – és persze bármilyen szabad felhasználás gyakorlása kapcsán – mekkora jelentő-

³⁹ A nyilvánosságra hozatalt érintő személyhez fűződő jog kapcsán azért felmerül a személyhez fűződő jogsértés lehetősége, hiszen ennek kizárására semmilyen jogpolitikai indok nincs.

⁴⁰ Az Szjt. 2021. június 1-jétől hatályos 35/A. §-a szerint szabad felhasználás a műveken végzett szöveg- és adatbányászathoz szükséges többszörözés, ha *a)* a felhasználással érintett műhöz jogszerűen fértek hozzá, *b)* a jogosult a szabad felhasználás ellen előzetesen, megfelelő módon – az elektronikus úton nyilvánosan hozzáférhetővé tett tartalom esetében géppel olvasható formában – nem tiltakozott.

sége van. A *userek* ennél fogva nincsenek kitéve annak a veszélynek, hogy valamely szerződéses klauzula vagy általuk adott esetben nem is ismert egyoldalú jognyilatkozat miatt bajba kerülnek [egy tartalom platformon történő továbbosztása (*share*) során e jogosulti jogfenntartások nyilvánvalóan nem kerülnek figyelembevételre].

Az előbbi alapelvek vagy alapvetések bemutatása után lássuk, hogy ezek kontextusában mire adhatnak lehetőséget a gyakorlatban a tartalommegosztó platformokon végezhető szabad felhasználások.

3.3. A *userek* által a platformokon igénybe vehető konkrét szabad felhasználási esetek

Számos szabad felhasználási cselekményre kerülhet sor a tartalommegosztó platformok felületén; egy-egy feltöltött *selfie* kapcsán a panorámaszabadság jöhet szóba, de például a nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részleteivel kapcsolatos szabad felhasználásokra is sor kerülhet egy-egy ‘Facebook-élőzés’ kapcsán stb. Az alábbiakban mégis – főként terjedelmi okokból – a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő viszonyuk miatt jelentősebb, és emiatt a CDSM irányelvvel a tagállamok számára kötelezővé tett, „szuper szabad felhasználási esetekről” (*userjogokról*) esik majd szó. Az e szabad felhasználások kapcsán alább végzett vizsgálat célja annak feltérképezése, hogy ezek a gyakorlatban milyen lehetőségeket biztosítanak (illetve fognak majd biztosítani) a platformokat igénybe vevő *userek* számára.

Abból kifolyólag, hogy a CDSM irányelv alapján e szabad felhasználási esetek immár az egész EU-ban egységesen kötelezővé váltak – ráadásul az Unió egészére kiterjedő szolgáltatásokkal összefüggésben nyertek új jelentőséget –, az alábbi elemzés alapvetően az előbbi folyamatok nyomán felértékelődött uniós jogi keretekre és gyakorlatra fókuszál. Ez annál is inkább indokolt, mivel az EUB esetjoga szerint e szabad felhasználások fogalmai az uniós jog egységes és önálló fogalmainak tekinthetők. Ebből pedig az következik, hogy az e szabad felhasználásokhoz kapcsolódó nemzeti sajtóosságok és tagállami jogalkalmazási gyakorlatok az értelmezésükre irányuló jövőbeli EUB-döntések nyomán egyre inkább feloldódnak majd. Lássuk tehát a *userek* által igénybe vehető szabad felhasználási esetek gyakorlati érvényesülésének lehetőségeit és határait.

3.3.1. *Idézés, kritika és ismertetés*

Előjáróban meg kell jegyezni, hogy a CDSM irányelv alapján látszólag különböző szabad felhasználási eseteket takaró három kifejezéssel kapcsolatban tulajdonképpen nem kristálytiszta, hogy ezek egy és ugyanazon ‘idézés’ szabad felhasználást takarják-e, és csak némileg félrevezetően kerültek megfogalmazásra a CDSM irányelvben,⁴¹ vagy három egymástól független sza-

⁴¹ CDSM irányelv, (70) preambulumbekzdés: „A felhasználók számára lehetővé kell tenni, hogy a felhasználók által szövegidézés, kritika, ismertetés, karikatúra, paródia vagy utáncéljára készített tartalmat feltöltsék és hozzáférhetővé tegyék.”; 17. cikk (7) bek.: „A tagállamok biztosítják, hogy a felhasználók minden egyes tagállamban a következő létező kivételek és korlátozások bármelyikére támaszkodhassanak a felhasználók által előállított tartalom online tartalommegosztó szolgáltatásokra való feltöltése és hozzáférhetővé tétele során: a) idézés, kritika, ismertetés; b) karikatúra, paródia vagy utáncéljára készítésének céljára történő felhasználás.”

bad felhasználási esetről beszélünk. E felvetés oka az, hogy a CDSM irányelv 17. cikkkel kapcsolatos preambulumaik egyiké sem utal *expressis verbis* arra, hogy az irányelv e téren új, az Infosoc irányelvben túlmutató szabad felhasználási eseteket hozna létre. Inkább olvasható akként a (70) preambulumbekzdés, hogy a már létező szabad felhasználások jelentőségét hangsúlyozza a jogalkotó, és teszi őket a véleménynyilvánításhoz fűződő szorosabb kapcsolatuk miatt kötelezően átültetendő, kvázi szuper szabad felhasználási esetekké. Ezt a bizonytalanságot erősíti az is, hogy az Infosoc irányelvben – mint látni fogjuk – a kritika és az ismertetés nem mint önálló szabad felhasználási esetek jelennek meg, hanem a jogszerű idézés két lehetséges céljaként.

Be kell látni ugyanakkor, hogy e finnyáskodó elmékedésnek túl nagy gyakorlati jelentősége (legalábbis egyelőre) nincsen, mivel a magyar jogalkotó egyértelműen önálló, az idézéstől elkülönülő szabad felhasználási esetekként ültette át a kritikai és az ismertetési célú felhasználásokat. Az e szempontból (sem) egyértelmű CDSM irányelvnek – főként a preambulumaik – pedig közvetlen hatálya nincsen, így a cikkében és a preambulumaiban foglaltak közötti esetleges ellentétből fakadó bizonytalanságnak (legalábbis magánfelek, platformok és *userek* jogvitájában) közvetlen hatása nem nagyon várható. A következőkben az idézés, majd ettől elkülönülten a kritika és az ismertetés céljából történő felhasználás (átvétel) szabad felhasználási eseteinek főként az online környezetben releváns jellemzőiről lesz szó.

a) Idézés

Az idézés szabad felhasználási esete már a Berni Unió Egyezményben megjelent.⁴² Alkalmazásának fő feltételei itt a következők: (i) csak az elérni kívánt cél által indokolt mértékben megengedett, (ii) a bevett szokásoknak meg kell hogy feleljen, (iii) valamint idézés esetén a forrást és a szerző nevét meg kell jelölni, ha ez a név az eredeti forrásműben is szerepel.⁴³ E követelmények egy része az uniós írott jogban is megjelent; az Infosoc irányelv 5. cikk (3) bekezdés *d)* pontja szerint „korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott műből vagy más, védelem alatt álló teljesítményből kritikai vagy ismertetési céllal történő idézés, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, továbbá, ha felhasználása megfelel a tisztességes gyakorlatnak, a cél által indokolt terjedelemben”.

Mint látható, e szabad felhasználási eset az Infosoc irányelv alapján a célját tekintve (kritika, ismertetés) viszonylag tág, ugyanakkor sok kumulatív feltételhez kötött.⁴⁴ Az Szjt. az idézést ennek megfelelően következőképpen szabályozza: „34. § (1) A mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.” (Az Infosoc irányelvben foglalt olyan többletfeltételeket, mint hogy csak korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott művekből lehet idézni, illetve a tisztesség követelménye stb., az Szjt. az előbb bemutatott általános szabad felhasználási alapelveken keresztül biztosítja.)

⁴² Kihirdette az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: BUE).

⁴³ Uo., 10. cikk.

⁴⁴ Jean-Paul TRIAILLE (szerk.): *Study on the Application of Directive 2001/29/EC on Copyright and Related Rights in the Information Society (the „Infosoc Directive”)*. Európai Unió, 2013, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ca89-4b3e-bda2-33816f11425b>.

Ami az uniós esetjogot illeti, több EUB-ítélet is foglalkozott az idézés kritériumaival. A *Painer*-ügyben az EUB kimondta, hogy abban a viszonyrendszerben, amely a felhasználók véleménynyilvánításhoz fűződő jogának gyakorlása és a szerző ahhoz fűződő érdeke között húzódik, nincsen jelentősége annak a kérdésnek, hogy az idézés olyan műben történik-e, amely szerzői jogi védelem alatt áll. Erre tekintettel úgy értelmezte az Infosoc irányelvet, hogy annak alkalmazásával nem ellentétes az, ha a művet vagy más, védelem alatt álló teljesítményt idéző újságcikk nem szerzői jogvédelem alatt álló szövegmű.⁴⁵ Nincs okunk feltételezni, hogy az internetes véleménynyilvánításokkal összefüggő idézések kapcsán e megállapítás ne lenne alkalmazandó, vagyis egy adott esetben szerzői műnek nem minősülő tartalom (pl. egy GIF) is alkalmas adhat idézet felhasználására, feltéve persze, hogy az egyéb feltételek, mint a későbbiekben elemzett célhoz kötöttség követelménye is teljesül. (Ez a gyakorlatban azt jelentheti, hogy például egy GIF-generátorral összeállított olyan tartalom esetében, amely a GIF-ben foglalt részlet mellett például szöveges kiegészítést is tartalmaz, amelynek alátámasztását maga a GIF adja, elvben a célhoz kötöttség és a tartalmak közötti kapcsolat is megállapítható lehet.)

Ezen túlmenően a Bíróság a *Painer*-ügyben azzal kapcsolatban is állást foglalt, hogy az Infosoc irányelv alapján a műből vagy más, védelem alatt álló teljesítményből történő idézés esetén fel kell tüntetni a forrást, beleértve a szerző vagy az előadóművész nevét, vagy meghatározott indokok esetében legalább az idézet forrását. Ha ezt a követelményt a magyar névjoggal állítjuk párhuzamba, akkor némileg szigorúbbnak tűnik, hiszen ehhez képest a magyar törvény – lényegében a körülményekhez igazodó gyakorlatra tekintettel – adott esetben el tud tekinteni mind a forrás, mind pedig a név feltüntetésétől. Nem ismert ugyanakkor olyan aggály, amely e különbségből fakadóan a magyar gyakorlat felülvizsgálatát igénylő peres eljárásban manifesztálódott volna. Vagyis elfogadhatónak tűnik, hogy egyes esetekben a forrás megjelölése vagy a szerző feltüntetése egy internetes idézés kapcsán sajátos módon történjen, vagy esetleg el is maradjon (itt is a GIF-ekkel való kommunikáció esete merül fel egyébként példaként, ahol a forrás megjelölése vagy a név feltüntetése – érthető módon – egyáltalán nem jellemző gyakorlat).

A *Pelham*-ügyben a Bíróság kifejezetten a zenei *sampling* megítélése tekintetében tett az idézésre utaló megállapításokat. Az EUB kifejtette, hogy egy zenei részlet (*sample*) felhasználása adott esetben minősülhet idézésnek, ha e felhasználás célja valamiféle párbeszéd megteremtése azzal a művel, amelyből a részletet átvették.⁴⁶ E megállapítás pedig szerencsére a Sztj. szerinti, szintén célhoz kötött idézési szabad felhasználáshoz fűződő joggyakorlattal is egybecseng.⁴⁷ Az állításból egyébként az is következik, hogy ha az adott *user* az általa alkotott (vagy továbbalkotott) tartalomhoz, például egy mókás állatos videóhoz pusztán aláfestési célból tesz háttérzenét, vagyis a tartalmak közötti párbeszédés kapcsolat hiányzik, akkor e felhasználás nem fog az idézés szabad felhasználási körébe tartozni.⁴⁸

⁴⁵ A C-145/10. sz. *Eva-Maria Painer kontra Standard VerlagsGmbH és társai* ügyében 2013. március 7-én hozott végzés, 135–136. bek.

⁴⁶ *Pelham* (20. lj.) 71. bek.

⁴⁷ Sztj. 34. § (1) bek.: „A mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.”

⁴⁸ Martin SENFTLEBEN: Algorithmic Enforcement – The Pros and Cons of the EU Approach to UGC Platform Liability. 14 *Florida International University Law Review* (2020) 299–328.

Fontos szempont továbbá az idézhető mű terjedelmének kérdése is, amely szintén a célhoz kötöttség által meghatározott, és végső korlátját a háromlépcsős teszt adja meg. A tesztnek megfeleltethető idézési terjedelem esetről esetre határozható meg, de e tekintetben a SZJSZT szakvéleményei tudnak segítséget nyújtani.

A 8/2011-es szakvélemény például a következő megállapításokat tette:

„[A]z idézés nem vezethet az idézett műrészlet és a mű közötti közvetlen konkuráláshoz, éppen ezért nem megengedett egy mű lényeges tartalmának átvétele sem. Ehhez kapcsolódik, hogy az idézet terjedelme a cél által meghatározott, azaz a cél szab határt az idézett műrészlet terjedelmének. Ezt támasztja alá az Infosoc irányelv 5. cikk (5) bekezdésében foglalt háromlépcsős teszt rendelkezése is, miszerint »Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások [így az idézés is] kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.« Az idézett és az idéző mű között gondolati kapcsolat szükséges: az idézet vagy támassza alá az idéző mű mondanivalóját, vagy legyen azzal ellentétes, vagy az idéző mű értékelje (pozitívan, vagy negatívan) az idézett művet, vagy álljon fenn más logikai/gondolati kapcsolat az idéző és az idézett mű között. Röviden: az idézet »szolgálja« az idéző művet.”

Mivel a platformvilág nyilván standardizálható hüvelykujjszabályokat igényelne e téren, amire utaló próbálkozások már a Bizottság által a CDSM irányelv tekintetében kiadandó iránymutatás csíráiban is megmutatkoztak,⁴⁹ valószínűsíthető, hogy az egységes és kiszámítható alkalmazhatóság igénye idővel konkrétabb uniós ‘mérőszámokat’ is produkál majd e téren.

Végezetül az idézés kapcsán indokoltnak tartom még megemlíteni, hogy a magyar jogalkotó az Sztj. 2021-es novelláris szintű módosításakor tett egy további, a szigorúan vett implementáción túllépő gesztust is a *user*ek szabad véleménynyilvánításának elősegítése irányában. Eltörölte ugyanis az eddig a magyar szerzői jogban az idézés kapcsán irányadó korlátot, amely szerint idézésre képzőművészeti, fotóművészeti és iparművészeti alkotások felhasználása kapcsán nem kerülhet sor. Van mód tehát immár *user* alkotta fotó- vagy festményrészleteket például a platformokon elhelyezett kollázs vagy például kreatív profilhátér kialakításának céljára felhasználni.

b) Kritika és ismertetés

Az Országgyűlés által elfogadott, de még ki nem hirdetett Sztj. módosítás 34/A. §-a szerint:

„(1) A művet

a) a forrás, valamint az ott megjelölt szerző feltüntetésével kritika vagy ismertetés céljából, (...) bárki felhasználhatja.

(2) Az (1) bekezdés szerinti felhasználás során az eredeti műből való átvételre a cél által indokolt terjedelemben kerülhet sor.”

⁴⁹ További információkért l. European Commission: Stakeholder dialogue on the application of Article 17 of Directive on Copyright in the Digital Single Market, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/stakeholder-dialogue-copyright>.

Mint korábban utaltam rá, a kritika vagy ismertetés céljából történő szabad felhasználás önmagában eddig sem a nemzetközi, sem az uniós vagy a magyar jogban nem kapott szerepet, csupán az idézés céljaként jelentek meg az Infosoc irányelvben. Ennek ellenére a CDSM irányelv nem sok fogódzót ad a mibenlétükkel kapcsolatban, csupán annyit állít, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát segítik elő, és persze az átültetésüket kötelezővé is teszi. Röviden, az irányelv lényegében a jogalkalmazóra (végső soron az EUB-ra) bízta érvényesülésük határainak megvonását.

A 34/A. §-hoz fűzött indokolás szerint a 34/A. § (1) bekezdése szerinti szabad felhasználás nem csupán a kritika, ismertetés elkészítésére, hanem az e szabad felhasználások alkalmazása révén elkészült kritika és ismertetés minden, a célnak megfelelő felhasználására is kiterjedhet. Ebbe a körbe például a filmkritikai videómegosztó platformon való közzététel vagy akár irodalmi mű ismertetését tartalmazó hangfelvétel webrádióon való közvetítése is beletartozhat, sőt ezt követően e hangfelvétel kiadása vagy *podcast*ként való lehívásra hozzáférhetővé tétele is beletartozhat a szabad felhasználások körébe. Tulajdonképpen elvben az sem kizárt, hogy egy eredeti tartalom a felhasználás kapcsán megváltoztatásra kerüljön, mivel a kritika és az ismertetés kapcsán az Szjt. nem írja elő az idézés kapcsán elvárt azon feltételt, hogy az eredeti forrásból történő átvétel felhasználására csak „az eredetihez híven” kerülhet sor. Kérdéses persze, hogy e szabad felhasználások épp az eredeti műhöz kapcsolódó célhoz kötöttségük miatt mennyiben indokolhatnák annak megváltoztatását, ráadásul ennek lehetővé tételére irányuló szándék az uniós jogalkotás során sem fogalmazódott meg.

A szabad felhasználás eredményeként létrejött mű felhasználására továbbá a származékos művekre vonatkozó azon szabály is irányadó, hogy az egyéni eredeti jellegének fennállta esetében önálló szerzői jogi védelemre is érdemes. Fontos szabadság e tekintetben továbbá, hogy a klasszikus származékos művektől eltérően a kritikai és ismertetési célú felhasználások révén létrejött alkotás további felhasználásához az eredeti mű szerzőjének engedélyére már nincs szükség. Erről az értelmezési lehetőségről az indokolás első – fentebb már hivatkozott – bekezdése gondoskodik, amikor hangsúlyozza, hogy a törvény a szabad felhasználást nemcsak a készítésre, hanem minden, a célnak megfelelő felhasználásra kiterjeszti. (Az indokolásban írtak egyébként a karikatúra, a paródia és a *pastiche* esetében is irányadók.)

Összefoglalva, ezen új szabad felhasználási jövevényeket olyan „kvázi idézéseknek” tekintetjük, amelyek célhoz kötöttségük tekintetében az idézéshez képest szűkebben determináltak (csak kritikai és ismertetési célra használhatók), ugyanakkor nem feltétlenül kívánják meg a tartalom változatlan felhasználását.

3.3.2. Karikatúra, paródia és stílusutánzat (*pastiche*) céljából történő felhasználás

Karikatúra, paródia vagy stílusutánzat céljára sem a Berni Uniós Egyezmény, sem pedig más nemzetközi szerzői jogi jogforrás nem biztosít szabad felhasználási esetet. Ennélfogva az általános háromlépcsős tesztre kell hagyatkoznia annak, aki e szabad felhasználások létét vagy korlátait igazolni akarja. Néhány ország, így például az USA az esetjogán keresztül ismeri el őket.⁵⁰

⁵⁰ TRIAILLE i. m. (45. lj.).

Az EU joga az Infosoc irányelv 5. cikk 3. bekezdés *k*) pontján keresztül rögzíti a CDSM irányelv által immár a tagállamok számára kötelező implementációs körbe vont szabad felhasználási eseteket, így a karikatúra, paródia és utánzás (*pastiche*) célú felhasználásokat. Az esetjog szempontjából a karikatúra és a paródia terén egyértelműen az EUB *Deckmyn*-ügyben hozott döntése bír leginkább jelentőséggel (nem is született e tárgyban másik EUB-döntés), *pastiche* EUB bírói gyakorlat pedig nincs.

A döntés főtanácsnoki indítványa szerint a három fogalom (karikatúra, paródia és utánzás) túlságosan hasonló ahhoz, hogy különbséget lehessen tenni közöttük.⁵¹ Ennek ellenére az alábbiakban külön tárgyalom a paródia és a karikatúra (a továbbiakban csak paródiaként utalok rá), majd az utánzás (a továbbiakban csak *pastiche*) szabad felhasználásokat. Annál is inkább így teszek, mert a magyar jogalkotó is elkülönült szabad felhasználási esetekként ültette át őket a magyar jogba.

a) Paródia

A paródia fogalmát az irányelv nem definiálja, és nem is utalja e kompetenciát vissza a tagállami jogalkotásra, így azt „az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni”, és „az Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni”,⁵² mégpedig úgy, ahogyan ez a kifejezés általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentéséből következik.⁵³ Eszerint pedig a paródia lényeges jellemzője egyrészt egy létező mű felidézése, bemutatva az e műtől való érzékelhető eltéréseket is, másrészt a humor vagy gúny kifejezése.⁵⁴

Ugyanakkor az EUB szerint:

- a paródiának nem kell eredeti, olyan sajátos jellegről tanúskodnia, amely különbözik a parodizált eredeti műtől való érzékelhető eltérések bemutatásától,
- a paródiának nem kell hogy észszerűen az eredeti mű szerzőjétől eltérő személynek legyen tulajdonítható,
- a paródia nem kell hogy magára az eredeti műre irányuljon,
- nem szükséges, hogy a paródia megjelölje az eredeti mű forrását.

Érdekes körülmény, hogy az ítélet a konkrét ügy kapcsán azt is kimondta,⁵⁵ hogy ha a paródia „hátrányos megkülönböztetést sugalló üzenetet közvetít, amely a védelem alatt álló művet

⁵¹ UJHELYI i. m. (23. lj.).

⁵² MEZEI Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Szerzői Jog a XXI. században*, 2014. szeptember 10., <http://copy21.com/2014/09/vicces-kedveben-van-az-europai-unio-birosaga/>.

⁵³ FALUDI Gábor: A paródia a szerzői jogban. In: KÖHIDI Ákos – KESERŰ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovic Barnabás tiszteletére*. Győr–Budapest, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, 2015. 112.

⁵⁴ *Deckmyn* (25. lj.) 20. bek.

⁵⁵ Az alapeljárás tárgyát képező jogvita tényállása szerint Johan Deckmyn, a Vlaams Belang elnevezésű politikai párt tagja egy, a 2011. január 9. napján tartott ünnepségen 2011. évi naptárakat osztogatott a jelenlévők között. A kérdéses naptárak borítóján Willebord Vandersteen belga képregényrajzoló egy híres és közismert alkotása, a Suske en Wiske (magyarul: Bob és Bobette) képregényfüzetek *De Wilde Weldoener* (magyarul: *A vad jótevő*) című, 1961. évi egyik számának átdolgozása szerepel. A borítón Gent város akkori polgármestere, Daniël Termont látható, amint az eredeti műhöz igen hasonló körülmények között – tógába öltözve, egy repülő alkalmazottal a hátán, a háttérben hasonló kontúrú épületek előtt – pénz szór szét burkába öltözött hölgyek vagy turbánt viselő, színes bőrű férfiak – vagyis nyilvánvalóan muszlim emberek – között, miközben fehér bőrű fiatalok az eredeti művön ábrázolt gyerme-

ilyen üzenettel hozza kapcsolatba” – aminek az eldöntése a kérdést előterjesztő bíróság feladata –, akkor főszabály szerint a szerzőnek „jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a védelem alatt álló művet ne lehessen ilyen üzenettel kapcsolatba hozni”. Nem tisztázott, hogy ez utóbbi megállapítás mire utalhat, mivel a paródia feltételeinek érvényesülése (egy létező mű felidézése, bemutatva az e műtől való érzékelhető eltéréseket is, másrészt a humor vagy gúny kifejezése) esetén a hátrányos megkülönböztetés fennálltának vagy fenn nem álltának elvben nem lenne jelentősége a vagyoni jog alóli kivételét jelentő szabad felhasználási eset megállapíthatósága szempontjából. Egyszerűbben szólva: a „rasszista paródia” – pusztán formállogikai alapon szintén paródia, bármennyire elítélendő is, ezért pedig a szabad felhasználási esetnek minősülése okán nem engedélyköteles felhasználás.

Mint olvashattuk, az EUB azonban nem ezt az álláspontot fogadta el. Ennek oka pedig nem egyértelmű. Felmerül, hogy esetleg az uniós jogban egyébként nem harmonizált integritásvédelem alapján juthatott a Bíróság erre a következtetésre. Az is szóba kerülhet, hogy mivel ilyen esetekben a paródiában foglalt konkrét véleménynyilvánítás alapjogi szempontból nem érdemes védelemre, ezért a Bíróság álláspontja szerint a szerzői jogi jogosult jogainak csorbítására sem adhat felmentést (vagyis kvázi a *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*⁵⁶ elv szerzői jogi manifesztációjáról van szó). Ez a „tisztesség” az Sztj.-ben foglalt háromlépcsős tesztelési feltételéhez hasonló megközelítés. Mindenesetre tanulságként érdemes rögzíteni, hogy ha valaki erősen diszkriminatív (vagy más jogos érdeket komolyan sértő) véleményt tükröző paródiát készít, akkor az a *Deckmyn*-döntés alapján azzal is számolhat, hogy esetleg szerzői jogi jogsértés miatt (is) beperlik.

Bár volt a jogirodalomban olyan nézet, amely szerint a paródia, mivel a szerzői jog külső korlátját jelentő véleménynyilvánítási szabadságban gyökerezik, anélkül is eredményezheti a szerzői érdekek jogszerű felülírását, hogy konkrét írott szabad felhasználási esetként a magyar szerzői jogi törvényben helyet kapna. Ezt a megközelítést ugyanakkor a magyar esetjog felülírta,⁵⁷ és végeredményben a CDSM irányelv okafogyottá is tette.

A magyar jogalkotó e jogforrás implementációja kapcsán a paródia célú felhasználást a következőképpen iktatta az Sztj.-be:

„34/A. § (1) A művet (...)

b) a mű felidézése, valamint humor vagy gúny kifejezése útján karikatúra, paródia vagy stílusutánzat (pastiche) céljából bárki felhasználhatja.

(2) Az (1) bekezdés szerinti felhasználás során az eredeti műből való átvételre a cél által indokolt terjedelemben kerülhet sor.”

Ami az indokolást illeti, a jogalkotó a paródia kapcsán példaértékűen bőkezű volt, és e szabad felhasználási eset feltételeinek részletes elemzésében – érthető módon – alapvetően a *Deckmyn*-ítéletre támaszkodott. Az indokolás külön is kiemeli az EUB döntésében már megje-

kekhez ugyancsak hasonlatos megrökönyödéssel és aggodalommal figyelik tevékenységét. Tekintettel arra, hogy az eredeti szerző örökösei – mint a szerzői jogok jogosultjai – szerint a borítón dolgozó grafikus és a kiadó (mint felperecek) megsértették a szerzői jogukat, polgári peres eljárást indítottak a brüsszeli elsőfokú bíróság előtt; idézi UJHELYI i. m. (23. lj.) 64–65.

⁵⁶ Saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat.

⁵⁷ BDT2020. 2. Erről bővebben l. UJHELYI i. m. (23. lj.).

lenő azon megállapítást, hogy a szabad felhasználás szempontjából nem releváns, hogy a paródia az eredeti műre irányul, vagy pedig a benne foglalt véleménynyilvánítás egy külső tényezőt vesz célba a mű felhasználásával (tehát hogy cél- vagy eszközparódia valósul-e meg). Ugyancsak irrelevánsnak tekinti, hogy a felhasználás közvetetten vagy közvetlenül szolgál-e jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt. A paródia célú felhasználás nyomán létrejövő, *user* alkotta parodisztikus tartalom későbbi felhasználásának szabad felhasználási lehetőségeiről részletesen fentebb, a „Kritika és ismertetés” pontban írtam. A lényeg, hogy ennek gyakorlati korlátja – persze a háromlépcsős teszten túl – tulajdonképpen nincsen.

Az előbbieket összefoglalva, viszonylag széles körű szabad felhasználásnak tekinthetjük a paródiát. Esetleges korlátja lehet ugyanakkor a parodisztikus tartalomban foglalt vélemény esetlegesen jogsértő (például faji diszkriminációt tükröző) volta.

És hogy a gyakorlatban mire lehet jó ez a szabad felhasználás? Esetleg viccesen „meghekkelt” filmrészleteket tartalmazó alámondásos videókra (például a *Ponyvaregény* azon részlete, amelyben a Jules szerepét játszó Samuel L. Jackson a „megtérsét” követően Szabó Lőrinc *Semmiért egészen* című versét szavalja, miközben Tim Roth-ra pisztolyt szegez egy burgerezőben),⁵⁸ zeneművek parodisztikus előadására (e téren korábban például az Irigy hónaljmirigy tört babérokra), politikai beszédek kifigurázására (kiemelhető e téren Bödőcs Tibor munkássága), de természetesen nemcsak profi parodisták, hanem amatőr mémgyárosok is élhetnek vele, és bármilyen *user*, aki meglévő tartalomból valami humorosat csinál.

Érdekes arra gondolni, hogy mennyi ilyen tartalom érhető már el most is a platformok felületein. Ha feltesszük, hogy a többségük hozzáférhetősége eddig nem feltétlenül jogosulti engedélyen alapult (valójában semmi okunk arra, hogy ezt a feltevést ne tényként fogadjuk el), a paródia szabad felhasználássá minősítése régóta váratott magára. Remélhető csak, hogy a bevezetésének jelentőségét nem homályosítja majd el a tartalomszűrő mechanizmusok szigorú alkalmazása. E téren tűnik ugyanis a legnehezebbnek e tartalomszűrő rendszerek megfelelő érzékenységet biztosító ‘betanítása’, amely nehézséget valószínűleg csak a panasztételi mechanizmusok olajozottsága ellensúlyozhatja majd.

b) Pastiche

A stílusutánezat a CDSM irányelv kötelezően átültetendő szabályai között egyértelműen sötét lónak tekinthető. Önálló szerzői jogi irodalma nem túl jelentős, nemzetközi szerzői jogi lába, uniós esetjoga nincs. Jól rámutat a *pastiche* fogalmával kapcsolatos kérdőjelekre Martin Senftlebennek egy, a pastiche-kivételről a Communia szervezet által lebonyolított online konferencián elhangzott mondata: „Nobody knows what it is.”⁵⁹ Ezen ismeretlen mivolt egyik oldalról a kivétel bagatellizálására ad lehetőséget arra való hivatkozással, hogy az utánezást a szerzői jog egyébként sem védi, másrészt pedig a *mash up* és a remix jellegű szabad felhasználások csodafegyvereként is tekintenek rá, mint egy olyan kiskapura, amelyen keresztül a *userek* kreálta tartalmak Mekkájába vezet az út.

⁵⁸ L. <https://www.youtube.com/watch?v=Y9qUaxBiWN4>.

⁵⁹ Communia Salon 2020/2: Protecting Freedom of Expression via the Pastiche Exception. Communia, 2020. június 10., <https://www.communia-association.org/2020/06/10/communia-salon-2020-2-protecting-freedom-expression-via-pastiche-exception>.

Abból kiindulva, hogy az EUB a *Deckmyn*- és a *Pelham*-ügyekben is a szabad felhasználást biztosító kifejezések köznyelvi jelentéséből indult ki, érdemes a *pastiche* szó etimológiájára is némi figyelmet fordítani a szabad felhasználás gyakorlati kereteinek feltérképezéséhez. A *pastiche* olyan alkotás, amely más mű stílusát vagy karakterét utánozza, de a paródiával ellentétben inkább utánozza, mint gúnyolja azt. Fredric Jameson a *pastiche*-t „üres paródiaként” jellemzi, amely politikai vagy személyes megjegyzés nélküli.⁶⁰ A *pastiche* az utánzást a forrásanyag iránti általános vonzalom miatt veszi alapul, míg a paródia gúnyolja a forrásanyagot (vagy általa valakit vagy valamit, tipikusan magatartást, jelenséget). A *pastiche* az *hommage*, vagyis az érintett mű iránti tisztelet kifejezésére irányuló felhasználásban is testet ölthet. Példa lehet rá montázs készítése valakinek a műrészleteiből, de e megközelítésben a *pastiche* körébe tartozhat Esterházy Péter *Iskola a határon* című „regénymásolata” is, amely Ottlik Géza hetvenedik születésnapjára készült összesen 250 óra alatt, egyetlen, 57 × 77 centiméteres rajzlapra. A *pastiche* kapcsán Karinthy Frigyes *Így írtok ti* című műve is felhozható lenne, amelynek lényege épp a szó szoros értelmében vett stílusutánzás, ugyanakkor az ennek eltúlzott formában való alkalmazásából eredő humor okán e mű inkább a paródia körébe sorolható. A humor vagy gúny az Sztj. megfogalmazása szerint ugyanis nem elvárás a *pastiche* szabad felhasználás megállapíthatósága kapcsán: „A művet (...) a mű felidézése, valamint humor vagy gúny kifejezése útján karikatúra, paródia vagy stílusutánzat (*pastiche*) céljából bárki felhasználhatja.”

Ujhelyi Dávid írása⁶¹ szerint a SZJSZT 39/2002. sz. szakvéleményben találunk megállapításokat arra vonatkozóan, hogy a paródia az eredeti mű stíuselemeit eltúlozva, vagy a szerző alkotásainak jellegzetes vonásait humoros módon mutatja be, jellemzi továbbá egy „összeka-csintó rokonszenv” vagy „lesújtó kritika”, bírálat is. „Ennek fényében tehát az SZJSZT [korabeli, Sztj. szabály nélküli] olvasatában a paródia fogalma nem csupán a szorosabb értelemben vett szerzői jogi paródiát fed(te)i le, hanem a szerző stílusának gúnyos megjelenítését (stílusutánzást) is.”⁶² Az SZJSZT emellett kifejtette, hogy a paródia bizonyos esetekben – mint például a már említett stílusparódia – nem valósít meg engedélyköteles felhasználást, bizonyos esetekben pedig az idézés körében is védelemben részesíthető.

Fontos körülmény persze, hogy a CDSM preambuluma a *pastiche*-t is amiatt emelik ki a többi szabad felhasználási eset közül, és teszik a tagállamok számára kötelezővé az átültetésüket, mert az uniós jogalkotó a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülését ezáltal is biztosítani kívánta. A stílusutánzatnak tehát konkrét esetben ilyen szerepet is be kell töltenie, hogy a szerzői jog korlátázása indokolható legyen. Ez kizáró oka lehet az olyan, egymás utánzásán alapuló internetes kihívásvideók a *pastiche* körébe vonásának, mint amilyeneken a TikTok platform működése alapul(t). A megfogalmazott, a társadalmi diskurzus szempontjából jelentőséggel bíró vélemény szerepe ugyanis ezek tekintetében talán nem annyira hangsúlyos. (Igaz persze az is, hogy valószínűleg a szerzői jogi védelem sem mindig evidens e tartalmak kapcsán.)

⁶⁰ Sotiris PETRIDIS: Postmodern Cinema and Copyright Law: The Legal Difference Between Parody and Pastiche. 32(8) *Quarterly Review of Film and Video* (2015) 728–736., 732.

⁶¹ UJHELYI i. m. (23. lj.).

⁶² Uo., 128.

Kiderül a jövőben, hogy a *pastiche* lesz-e a panácea a *user* jogok minden sérelmére, vagy csupán üres kifejezés marad, amelynek rendeltetése csak annyi volt, hogy az uniós jog implementációját végző tagállami jogalkotók számára írt elő (átültetési) kötelezettséget.

4. Összefoglalás

A szabad felhasználási esetek jelentősége egyre nagyobb a platformvilágban. Erre az a jelenség is rámutat, hogy a közelmúltig a szerzői jog primátusát hangsúlyozó uniós jog egyes értelmezőinek szemében a szabad felhasználási esetek immár *user* jogoknak minősülnek. Az uniós esetjog e megközelítést igazolni látszik, legalábbis azon szabad felhasználási esetek kapcsán, amelyek célja az Európai Unió Alapjogi Chartájában említett olyan alapjogok védelme, mint a tájékoztatói szabadság, a sajtószabadság vagy a véleménynyilvánítás szabadsága. Korántsem állítható ugyanakkor, hogy e szabad felhasználási esetek a szerzői jogot minden esetben legyőző szupererővel bírnának. A Bíróság álláspontja szerint ugyanis esetenként kell összemérni, hogy például adott véleménynyilvánítás szerzői jogot korlátozó megnyilvánulása megengedhető-e, szükséges-e egy demokratikus társadalomban.

Már a CDSM irányelv elfogadása előtt elkezdődött az a folyamat, amelynek végkifejlete kétségkívül az lesz, hogy az uniós jog egységes és önálló fogalmainak minősülő szabad felhasználási esetek teljességgel harmonizált értelmezést kapnak, mintegy feloldva a tagállami különbségeket. Nem lehet vitás, hogy e jelenség bekövetkezését az uniós szinten minél inkább egységes szolgáltatásokat nyújtani kívánó platformok működése csak felgyorsítja majd.

Reális kétélyek fogalmazódhatnak meg annak kapcsán ugyanakkor, hogy e szabad felhasználási esetek algoritmusok általi, végső soron kétbites értékelése az értelmezés kontextusát adni hivatott rengeteg alapelv ellenére valaha teljes bizonyossággal megtörténhet-e. Nem lesz könnyű kezelni azt a nehézséget, hogy a jogok megfelelő egyensúlyának biztosítását célzó szabad felhasználási esetek megállapíthatóságának kérdése a konkrét esetekben olyan fogalmak mentén dől el, mint hogy adott tartalom humoros vagy gúnyos-e, az idézett rész terjedelme a kritikai célú felhasználás tükrében indokolható-e, vagy hogy az adott tartalom a *pastiche*-kivételbe (akármint is jelentsen ez) beletartozik-e. Mivel a platformvilág nyilván standardizálható hüvelykujjszabályokat igényelne e téren (amire utaló próbálkozások már a Bizottság által a CDSM irányelv tekintetében kiadandó iránymutatás csíráiban is megmutatkoztak, és várhatóan ennek végleges változatában is helyet kapnak majd), alappal valószínűsíthető, hogy az egységes és kiszámítható alkalmazhatóság igénye idővel kevesebbet hibázó algoritmusokat nevel ki. A kérdés csak az, hogy addigra alapvetően megváltozik-e majd a most ismert internetes táj.